

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/78/2021
Identifikačné číslo spisu:	5117218222
Dátum vydania rozhodnutia:	28.02.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Halušková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:5117218222.3

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Jozefa Kolcuna, PhD. a členiek senátu JUDr. Jany Bajánkovej a JUDr. Jany Haluškovej, v spore žalobcu J. F., nar. XX.XX.XXXX, bytom XXX XX Y. K. XXX, zastúpeného JUDr. Peter Váchan, advokát s.r.o., so sídlom Pavla Mudroňa 1191/5, 010 01 Žilina, IČO: 47 445 092, proti žalovanému Všeobecná úverová banka, a.s., so sídlom Mlynské nivy 1, 829 90 Bratislava, IČO: 31 320 155, zastúpenému ČERNEJOVÁ & HRBEK, s. r. o., so sídlom Kýčerského 7, 811 05 Bratislava, IČO: 36 857 513, o určenie neprijateľných zmluvných podmienok a určenie úveru za bezúročný a bez poplatkov, vedenom na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 42Csp/152/2017, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 29. októbra 2018 sp. zn. 5Co/247/2018 takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalobcovi náhradu trov dovolacieho konania n e p r i z n á v a.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žilina (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 09. januára 2018 č. k. 42Csp/152/2017-111 určil, že spotrebiteľská rozhodcovská zmluva č. XXXXXXXXXXXXXXXX, uzavretá 03. septembra 2015 medzi žalobcom a žalovaným, je neplatná a na jej základe poskytnutý úver je bezúročný a bez poplatkov. Žalovaná (veriteľ) sa touto zmluvou zaviazala poskytnúť žalobcovi (dlžníkovi) úver vo výške 680 eur a žalobca sa zaviazal úver splácať. Zmluvné strany uzatvorili aj spotrebiteľskú rozhodcovskú zmluvu, v zmysle ktorej všetky spory zo zmluvy o úvere budú prerokované a rozhodnuté Stálym rozhodcovským súdom Slovenskej bankovej asociácie. Súd prvej inštancie posúdil úverovú zmluvu ako zmluvu spotrebiteľskú, uzavretú podľa ustanovení Občianskeho zákonníka a zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch (ďalej len „zákon č. 129/2010 Z. z.“). Dospel k záveru o absencii obligatórnej náležitosti spotrebiteľského úveru v zmysle § 9 ods. 2 písm. l/ zákona č. 129/2010 Z. z. (rozpis splátky úveru na splátku istiny, splátku úroku a splátku poplatkov), v dôsledku čoho je v danom prípade poskytnutý úver bez úrokov a bez poplatkov. V ďalšom poukázal na to, že spotrebiteľská rozhodcovská zmluva nebola so žalobcom osobitne individuálne dojednaná, žalobca

nemal možnosť prejaviť svoju slobodnú vôľu, mohol ju len buď ako celok prijať alebo odmietnuť. Spotrebiteľská rozhodcovská zmluva potom vytvára nerovnováhu v neprospech spotrebiteľa, znemožňuje mu brániť svoje práva pred všeobecným súdom a je neplatná. Z týchto dôvodov súd prvej inštancie žalobe vyhovel.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 29. októbra 2018 sp. zn. 5Co/247/2018 odvolaním žalovaného napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil ako vecne správny [§ 387 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)]. Nad rámec dôvodov obsiahnutých v rozsudku súdu prvej inštancie uviedol, že podľa právnej úpravy Európskej únie týkajúcej sa neprimeraných podmienok v spotrebiteľských zmluvách implementovanej do nášho právneho poriadku členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom podľa vnútroštátneho práva neboli pre spotrebiteľa závažné. Demonstratívny výpočet neprijateľných podmienok je uvedený v § 53 ods. 4 Občianskeho zákonníka, pričom podľa § 53 ods. 5 tohto zákonníka neprijateľné podmienky v spotrebiteľských zmluvách sú neplatné. Odvolací súd sa stotožnil so súdom prvej inštancie v tom, že neprijateľnou zmluvnou podmienkou je tiež podmienka, ktorá vyvoláva v neprospech spotrebiteľa hrubú nerovnováhu, čo sa v danom prípade jednoznačne stalo. Odvolací súd sa v plnom rozsahu stotožnil so závermi súdu prvej inštancie, že rozhodcovská zmluva uzatvorená medzi stranami sporu je ako neprijateľná zmluvná podmienka neplatná s poukazom na ust. § 53 ods. 5 Občianskeho zákonníka, nakoľko spôsobuje značnú nerovnováhu medzi právami a povinnosťami zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Pri posudzovaní rozhodcovskej zmluvy okresný súd vychádzal z príslušných ustanovení právnych predpisov. Pri rozhodovaní o nároku na náhradu trov odvolacieho konania odvolací súd aplikoval ust. § 396 ods. 1 CSP v spojení s ust. § 255 ods. 1 CSP a plne úspešnému žalobcovi priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. O výške náhrady trov rozhodne súd prvej inštancie samostatným rozhodnutím, ktoré vydá súdny úradník v zmysle ust. § 262 ods. 2 CSP.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky na základe dovolania žalovaného uznesením zo dňa 18. februára 2020 sp. zn. 3Cdo/88/2019 rozsudok Krajského súdu v Žiline z 29. októbra 2018 sp. zn. 5Co/247/2018 zrušil vo výroku, ktorým bol potvrdený výrok rozsudku Okresného súdu Žilina z 09. januára 2018 č. k. 42Csp/152/2017-111 určujúci, že úver poskytnutý na základe zmluvy o spotrebiteľskom úvere uzavretej 03. septembra 2015 pod č. XXXXXXXXXXXXXXXX je bezúročný a bez poplatkov (I. výrok), dovolanie proti výroku rozsudku Krajského súdu v Žiline z 29. októbra 2018 sp. zn. 5Co/247/2018, ktorým bol potvrdený výrok rozsudku Okresného súdu Žilina z 09. januára 2018 č. k. 42Csp/152/2017-111 určujúci neplatnosť spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy uzavretej 03. septembra 2015 pod č. XXXXXXXXXXXXXXXX, odmietol (II. výrok) a vec v rozsahu zrušenia vrátil Krajskému súdu v Žiline na ďalšie konanie (III. výrok).

4. Ústavný súd Slovenskej republiky uznesením zo dňa 27. apríla 2021 sp. zn. IV. ÚS 586/2020 uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/88/2019 z 18. februára 2020 v rozsahu výroku, ktorým podané dovolanie odmietol, zrušil a vec vrátil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP; ďalej aj „najvyšší súd“ príp. „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP) konštatuje, že v zmysle vyššie uvedeného je predmetom dovolacieho konania nesúhlas žalovaného so záverom súdov nižších inštancií, že spotrebiteľská rozhodcovská zmluva je neplatná, nakoľko nespĺňa podmienku podľa § 53 ods. 1 a § 53 ods. 4 písm. r) Občianskeho zákonníka. Odvolací súd podľa žalovaného stotožňuje pojem zmluvná podmienka s pojmom zmluva. Žalovaný (ďalej aj „dovolateľ“) tvrdil, že uzatvorená rozhodcovská zmluva spĺňa podmienky ustanovené osobitným zákonom, ktorým je zákon o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní. Zdôraznil, že ponukou neodvolateľného návrhu na uzavretie rozhodcovskej zmluvy si plnil povinnosť danú v uvedenom čase v § 93 b) ods. 1 zák. č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o bankách“). Argumentoval, že voľba rozhodcovského súdu nebola jednostranným rozhodnutím jednej zo zmluvných strán, ale výsledkom ich konsenzu. S poukazom na § 421 ods. 1 písm. b) CSP žalovaný uviedol, že nemá

vedomosť, že by sa dovolací súd zaoberal riešením otázky ne/platnosti spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy, t. j. otázky posudzovania „ne/platnosti samostatnej spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy uzavretej podľa zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní ako (údajnej) zmluvnej podmienky zmluvy o úvere a následnej aplikácie ustanovení o neprijateľnosti zmluvných podmienok na takúto samostatnú zmluvu, či otázku posudzovania spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy uzavretej podľa zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, ktorá je výlučne výsledkom plnenia zákonnej povinnosti, ako neprijateľnej zmluvnej podmienky“. Navrhol, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec tomuto vrátil na ďalšie konanie a rozhodovanie, pričom o nároku na náhradu trov dovolacieho konania bude rozhodnuté v zmysle § 453 Civilného sporového poriadku.

6. Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze zo dňa 27. apríla 2021 sp. zn. IV. ÚS 586/2020 (v bode 22.) uviedol, že z obsahu časti dovolania odôvodňujúcej jeho prípustnosť podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP je zrejmé, že sťažovateľ sa domáhal posúdenia, či spotrebiteľská rozhodcovská zmluva môže byť posudzovaná ako neprijateľná zmluvná podmienka s následkom jej neplatnosti, ak jednak (i) rozhodcovská zmluva bola uzatvorená podľa zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní a navyše (ii) sťažovateľovi vyplývala povinnosť ponúknuť klientovi neodvolateľný návrh na uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy podľa osobitného zákona [§ 93 b) ods. 1 zákona o bankách].

7. Žalobca sa k dovolaniu nevyjadril.

8. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. V prípade dovolania podaného podľa § 421 ods. 1 CSP musí ísť o otázku právnú, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. b) CSP, by dovolateľ mal a) konkretizovať právnú otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b) vysvetliť potrebu, aby dovolací súd ako najvyššia súdna autorita túto otázku vyriešil a c) uviesť, ako by mala byť táto otázka správne riešená.

9. Podľa § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka v znení účinnom k 03.09.2015 (dátum uzatvorenia spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy medzi stranami konania) spotrebiteľské zmluvy nesmú obsahovať ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa (ďalej len „neprijateľná podmienka“). To neplatí, ak ide o zmluvné podmienky, ktoré sa týkajú hlavného predmetu plnenia a primeranosti ceny, ak tieto zmluvné podmienky sú vyjadrené určito, jasne a zrozumiteľne alebo ak boli neprijateľné podmienky individuálne dojednané. Podľa § 53 ods. 2, 3 Občianskeho zákonníka v znení účinnom k 03.09.2015 (ďalej aj „OZ“) za individuálne dojednané zmluvné ustanovenia sa nepovažujú také, s ktorými mal spotrebiteľ možnosť oboznámiť sa pred podpisom zmluvy, ak nemohol ovplyvniť ich obsah. Ak dodávateľ nepreukáže opak, zmluvné ustanovenia dohodnuté medzi dodávateľom a spotrebiteľom sa nepovažujú za individuálne dojednané.

Podľa § 53 ods. 4 písm. r) OZ za neprijateľné podmienky uvedené v spotrebiteľskej zmluve sa považujú najmä ustanovenia, ktoré umožňujú, aby bol spor medzi stranami riešený v rozhodcovskom konaní bez splnenia podmienok ustanovených osobitným zákonom.

Podľa § 93b ods. 1 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom k 03.09.2015 banky a pobočky zahraničných bánk sú povinné ponúknuť svojim klientom neodvolateľný návrh na uzavretie rozhodcovskej zmluvy o tom, že ich prípadné vzájomné spory z obchodov (§ 5 písm. i) budú rozhodnuté v rozhodcovskom konaní stálym rozhodcovským súdom zriadeným podľa osobitného zákona, a to tak, aby klient mal možnosť voľby, či prijme alebo neprijme predložený návrh na uzavretie rozhodcovskej zmluvy. Banka a pobočka zahraničnej banky sú pri predložení návrhu na uzavretie rozhodcovskej zmluvy tiež povinné preukázateľne poučiť klienta o dôsledkoch uzavretia navrhovanej rozhodcovskej zmluvy na riešenie ich vzájomných sporov z obchodov.

Podľa § 3 ods. 1 zák. č. 335/2014 Z. z. o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní v znení účinnom k 03.09.2015 spotrebiteľská rozhodcovská zmluva je dohoda medzi dodávateľom a spotrebiteľom o tom, že spory, ktoré medzi nimi vznikli alebo vzniknú zo spotrebiteľskej zmluvy alebo s touto spotrebiteľskou zmluvou súvisia, rozhodne v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní určený stály rozhodcovský súd zapísaný v zozname podľa § 18 a určený v tejto spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluve. Spotrebiteľská rozhodcovská zmluva zaväzuje aj právnych nástupcov zmluvných strán.

Podľa § 3 ods. 1 zák. č. 335/2014 Z. z. o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní v znení účinnom k 03.09.2015 spotrebiteľská rozhodcovská zmluva musí byť písomná, obsahovo a formálne oddelená od spotrebiteľskej zmluvy a nesmie obsahovať dojednania, ktoré nesúvisia so spotrebiteľským rozhodcovským konaním. Písomná forma spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy je zachovaná aj vtedy, ak bola uzatvorená elektronickými prostriedkami, ktoré umožňujú zachytenie jej obsahu a identifikáciu zmluvných strán, ktoré spotrebiteľskú rozhodcovskú zmluvu uzavreli.

10. Fungujúce rozhodcovské konanie ako jeden zo spôsobov alternatívneho riešenia sporov je prínosom pre právny a hospodársky život moderného štátu; jeho výsledkom môže byť rozhodcovský rozsudok, ktorý je exekučným titulom. Zákonodarcia preto pristúpil k úprave spotrebiteľského rozhodcovského konania prijatím zákona č. 335/2014 Z. z. o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorého účelom je podľa dôvodovej správy vytvoriť osobitný druh mimosúdneho riešenia sporov blízky rozhodcovskému konaniu, ktorý umožní riešiť spotrebiteľské spory pri zachovaní garancie ochrany práv spotrebiteľa. Ako ďalej uvádza dôvodová správa cit.: „Potreba samostatnej právnej úpravy spotrebiteľského rozhodcovského konania vyplynula zo súčasného nelichotivého stavu a skutočnosti, že za posledné obdobie expandoval výskyt negatívnych skúseností s činnosťou rozhodcovských súdov v spotrebiteľských sporoch“.

11. Ustanovenie § 3 zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní definuje spotrebiteľskú rozhodcovskú zmluvu ako dohodu medzi dodávateľom a spotrebiteľom o tom, že spotrebiteľské spory bude medzi nimi rozhodovať spotrebiteľský rozhodcovský súd zapísaný v zozname vedenom ministerstvom, ktorý je súčasne určený v spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluve. Z hľadiska posudzovaného sporu je nutné akcentovať, že uzatvorením spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy nesmie byť podmienené uzatvorenie spotrebiteľskej zmluvy.

12. Súdny prejednávajúce spor dospeli k záveru, že stranami sporu uzatvorená spotrebiteľská rozhodcovská zmluva, ktorá nebola individuálne dohodnutá, je neplatná, lebo spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Ide o nepriateľnú podmienku, ktorá znamená pre spotrebiteľa povinnosť podrobiť sa rozhodcovskému konaniu pred súkromnou osobou, ktorú si veriteľ predformuloval v zmluve a na výbere ktorej spotrebiteľ nemal nijakú účasť, keď žalovaný nepreukázal jej osobitné vyjednanie.

13. Dovolateľ tvrdil, že uzatvorenie spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy bolo dôsledkom plnenia jeho povinnosti podľa § 93b ods. 1 zákona o bankách a uvedená zmluva je v plnom súlade s príslušnými právnymi normami. Poukázal na to, že spotrebiteľská rozhodcovská zmluva nebola koncipovaná ako zmluvná podmienka zmluvy o úvere. Vychádzal zo zmluvného ustanovenia uvedeného na druhej strane zmluvy o úvere, kde je výslovne uvedené, že „čerpanie úveru nie je podmienené osobitnými podmienkami“.

14. Dovolací súd dáva dovolateľovi za pravdu, že bol nositeľom zákonnej povinnosti ponúknuť svojim klientom neodvolateľný návrh na uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy. Zároveň je ale potrebné dodať, že povinnosť ponúknuť neodvolateľný návrh na uzatvorenie (spotrebiteľskej) rozhodcovskej zmluvy nemožno stotožňovať s povinnosťou takúto zmluvu uzavrieť, preto je veľmi zjednodušené tvrdenie žalovaného, že uzatvorenie spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy bolo dôsledkom plnenia jeho zákonnej povinnosti.

15. Pri posudzovaní sporu je tiež potrebné brať zreteľ na ustanovenie bodu 5 časti II. (na strane 7) zmluvy o úvere, ktoré uvádza, že: „Dlžník podpisom tejto zmluvy súhlasí s návrhom banky, aby prípadné spory vzniknuté z tohto obchodu boli rozhodnuté prednostne mimosúdnym riešením sporov v

rozhodcovskom konaní prostredníctvom Stáleho rozhodcovského súdu zriadeným v zmysle zákona č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov“, ktoré zásadným spôsobom spochybňuje tvrdenie žalovaného, že podpis spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy bol dobrovoľným rozhodnutím žalobcu. Z uvedeného vyplýva, že uzatvorenie rozhodcovskej (spotrebiteľskej) zmluvy bolo vyžadované žalovaným ako veriteľom priamo v texte samotnej zmluvy o úvere už pri jej uzatvorení. Ak súd prvej inštancie v tejto súvislosti zistil, že spotrebiteľská rozhodcovská zmluva zo dňa 03.09.2015 nebola so žalobcom ako spotrebiteľom osobitne individuálne dojednaná a žalobca nemal možnosť prejavíť svoju slobodnú vôľu, svojim podpisom mohol rozhodcovskú zmluvu ako celok iba akceptovať alebo odmietnuť, aj v kontexte uvedeného ustanovenia zmluvy o úvere nepochybil. Nerovnováhu zmluvných strán videl okresný a následne aj odvolací súd aj v skutočnosti, že uzatvorená zmluva o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní deleguje (bez možnosti výberu žalobcu) všetky právomoci len na rozhodcovský súd v Bratislave (Stály rozhodcovský súd Slovenskej bankovej asociácie so sídlom v Bratislave), teda nie hociktorý rozhodcovský súd v Slovenskej republike zhodne vybraný žalobcom a žalovaným.

16. Žalobca od počiatku v konaní namietal spotrebiteľskú rozhodcovskú zmluvu. Vychádzajúc z nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 27. apríla 2021 sp. zn. IV. ÚS 586/2020 dovolací súd v osobitostiach posudzovaného sporu vo vzťahu k dovolateľom položeným právnym otázkam uvádza, že aj keď bola rozhodcovská zmluva medzi dodávateľom a spotrebiteľom uzatvorená podľa zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní, pričom banke ako dodávateľovi vyplývala z § 93b ods. 1 zákona o bankách povinnosť ponúknuť spotrebiteľovi ako klientovi neodvolateľný návrh na uzavretie rozhodcovskej zmluvy, takto uzatvorená spotrebiteľská rozhodcovská zmluva, zohľadniac ustanovenie bodu 5 časti II. zmluvy o úvere, mohla byť posudzovaná ako neprijateľná zmluvná podmienka s následkom jej neplatnosti. Odvolací súd teda dovolateľom nastolenú dovoláciu otázku neriešil nesprávne.

17. So zreteľom na uvedené dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie žalovaného v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP bolo prípustné, avšak žalovaný v ňom neopodstatnene vytýka, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP), preto jeho dovolanie ako nedôvodné zamietol podľa § 448 CSP.

18. Žalobca bol v dovolacom konaní úspešný, preto by mu podľa ustanovenia § 453 ods. 1 s použitím § 255 ods. 1 CSP patrilo voči žalovanému nárok na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu. Z obsahu spisu ale vyplýva, že žalobcovi v dovolaní nijaké trovy konania nevznikli, preto mu dovolací súd ich náhradu priznať nemohol.

19. Tento rozsudok prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.